

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

ЗЕЙКО ВІТАЛІЙ ОЛЕГОВИЧ

УДК 911.3:338.48-053.6(477.82)

**КОНСТРУКТИВНО-ГЕОГРАФІЧНА ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗВИТКУ
МОЛОДІЖНОГО І ДИТЯЧОГО ТУРИЗМУ У ВОЛИНСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання
природних ресурсів

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата географічних наук

ЛУЦЬК – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат географічних наук, доцент
Мельнійчук Михайло Михайлович,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки,
доцент кафедри фізичної географії

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
академік НАПН України,
Заслужений діяч науки і техніки України
Олійник Ярослав Богданович,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
декан географічного факультету

доктор географічних наук, професор,
Калько Андрій Дмитрович,
Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука,
декан природничо-географічного факультету

Захист відбудеться “18” вересня 2020 р. о 09:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 32.051.08 у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки за адресою: м. Луцьк, вул. Потапова, 9, ауд. 603.

Відгуки на автореферат надсилати на адресу: 43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, географічний факультет, Потаповій А. Г.

Із дисертацією можна ознайомитися на сайті www.edu.ua та в бібліотеці Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за адресою: 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 30 а.

Автореферат розісланий “18” серпня 2020 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат географічних наук, доцент

А.Г. Потапова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Краєзнавство і туризм є однією з найкращих форм зв'язку навчання з навколишнім життям, вихованням у дітей та молоді патріотизму та любові до свого рідного краю. Саме ці завдання ставить перед собою сучасна реформа загальноосвітньої школи. Необхідність наукового дослідження молодіжного та дитячого туризму Волинської області зумовлена потребами виховання молодого покоління нашого суспільства. Молодіжний і дитячий туризм виконує важливі соціальні функції, тому посідає особливе місце в системі рекреаційно-туристської діяльності держави в цілому, та окремих регіонів зокрема. Основним завданням молодіжного та дитячого туризму є виховання та освіта молодого покоління за допомогою туристсько-краєзнавчої роботи, а також оздоровлення в процесі активного відпочинку, що сприяє виробленню уяви про здоровий спосіб життя людини та суспільства в цілому, формуванню всебічно розвиненої особистості.

Аналіз наукової літератури в сфері молодіжного та дитячого туризму дає підстави стверджувати про недостатній рівень вивченості питання, насамперед із позиції конструктивної географії. Виникає багато запитань, зокрема, про раціональність використання об'єктів природного спадку у туристично-рекреаційній діяльності, розробку сучасних рекомендацій для охорони природи в рекреаційно-освоєних регіонах, ефективність використання об'єктів природно-заповідної та екологічної мережі в туризмі та рекреації, поєднання туристично-краєзнавчої роботи з еколого-просвітницькими заходами тощо. Тому об'єктивно існує необхідність ґрунтовного вивчення процесів, чинників, закономірностей, які є визначальними в розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області з точки зору конструктивної географії. Такі дослідження дозволять також виявити основні закономірності функціонування туристично-рекреаційного комплексу Волинської області та внутрішньо-регіональні відмінності в розвитку й забезпеченні туристичними ресурсами. Аналіз причинно-наслідкових зв'язків між передумовами розвитку молодіжного та дитячого туризму Волинської області й особливостями його сучасного функціонування дає змогу окреслити важливі перспективні напрямки для його подальшого розвитку.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження за темою дисертації відповідає науковим напрямкам кафедри фізичної географії Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Дослідження природи Західного Полісся», «Оцінка сучасного екологічного стану Волинської області та розробка шляхів екологічно-безпечного стійкого розвитку», а також Програмі розвитку туризму та рекреації у Волинській області на 2016–2020 роки і Стратегії розвитку Волинської області до 2020 року, зокрема, її стратегічним цілям: 1 – Розвиток людського потенціалу, 2 – Волинь туристична. Питання, які досліджуються в дисертації, належать також до пріоритетних згідно з Стратегією розвитку туризму та курортів України на період до 2026 року.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є конструктивно-географічний аналіз функціонування молодіжного та дитячого туризму у Волинській області та обґрунтування заходів з його оптимізації та підвищення

рівня розвитку в умовах реформування регіональної структури туристичної галузі. Досягнення поставленої мети передбачає постановку та розв'язання таких **завдань**:

- узагальнити теоретико-методологічні аспекти дослідження молодіжного та дитячого туризму;
- проаналізувати понятійно-термінологічний апарат і нормативно-правове регулювання молодіжного та дитячого туризму;
- оцінити вплив різноманітних чинників на розвиток молодіжного і дитячого туризму Волинської області;
- проаналізувати природно-географічні, культурно-історичні та суспільно-географічні передумови функціонування системи молодіжного і дитячого туризму у Волинській області;
- проаналізувати сучасний стан розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області, внутрішньо-регіональні відмінності, проблеми та перспективи розвитку;
- розробити Стратегію розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області;
- запропонувати комплекс заходів і пропозицій з оптимізації й підвищення рівня розвитку дитячого та молодіжного туризму у Волинській області.

Об'єктом дослідження є молодіжний і дитячий туризм Волинської області, як динамічно-прогресуючий фактор антропогенного впливу на довкілля.

Предмет дослідження – особливості функціонування, проблеми та перспективи оптимізації системи молодіжного та дитячого туризму у Волинській області.

Методологія та методи дослідження. Методологічною базою дослідження є системний конструктивно-географічний підхід, положення рекреаційної географії про рекреаційні ресурси та їх оцінку, чинники та передумови розвитку туризму, рекреаційно-туристське районування. При підготовці дисертаційної роботи використані наступні методи: історичний – для вивчення формування та розвитку туристичних та рекреаційних об'єктів у часовому аспекті; структурний аналіз – для вивчення основних складників молодіжного та дитячого туризму, їх кількісних та якісних ознак; статистичний аналіз – для систематизації та обробки зібраних статистичних даних, кількісної оцінки розвитку дитячого та молодіжного туризму; потенціалу поля – для побудови карт статистичних поверхонь оцінки величини потенціалу поля рекреаційно-туристичних ресурсів населених пунктів території Волинської області; описовий і порівняльно-географічний методи – для виявлення рис схожості та відмінності процесів молодіжного і дитячого туризму, а також для співставлення їх рівнів розвитку в різних регіонах та між окремими адміністративно-територіальними одиницями; SWOT-аналіз – для прогнозування та напрацювання стратегії розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області; картографічний – для аналізу ресурсно-туристського потенціалу регіону, графічної візуалізації природних рекреаційних ресурсів та туристичних маршрутів; рекреаційно-туристського районування території – для порівняння

районів і встановлення регіональних відмінностей; експедиційний – для безпосереднього вивчення на маршруті географічних об'єктів явищ та процесів, які використовуються для організації молодіжного та дитячого туризму.

Інформаційна база дослідження. Інформаційну базу дослідження становлять матеріали статистичної звітності Головного управління статистики у Волинській області, Державної служби статистики України, матеріали Управління освіти, науки та молоді, Управління екології та природних ресурсів Волинської ОДА, Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства, Управління туризму та промоції міста Луцької міської ради, Шацького національного природного парку, Національного природного парку «Прип'ять-Стохід», Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца», суб'єктів туристичної діяльності, громадських організацій туристичного спрямування, матеріали періодичних видань, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а також матеріали власних наукових досліджень, зокрема, експедиційних.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає у конструктивно-географічному обґрунтуванні аспектів функціонування та розробки заходів з оптимізації системи молодіжного та дитячого туризму у Волинській області:

уперше:

- розроблено класифікацію чинників впливу на молодіжний і дитячий туризм окремого регіону за ознаками впливу;
- оцінено сучасний стан та внутрішньо-регіональні відмінності молодіжного та дитячого туризму у Волинській області;
- розроблено туристсько-рекреаційне районування системи дитячого і молодіжного туризму;
- визначено рівні відносного рекреаційно-туристичного освоєння Волинської області для молодіжного і дитячого туризму;
- проаналізовано віковий, демографічний та соціальний складник подорожей і походів школярів та студентів з метою оптимальної організації туристичної діяльності;
- проведено SWOT-аналіз молодіжного та дитячого туризму з виявленням слабких та сильних сторін, можливостей та загроз подальшого розвитку;
- розроблено Стратегію розвитку молодіжного та дитячого туризму з визначенням перспективних регіональних та місцевих програм;

удосконалено:

- схему причинно-наслідкових зв'язків між чинниками молодіжного й дитячого туризму;
- оцінку рівня рекреаційного освоєння території для розвитку дитячого і молодіжного туризму;

набуло подальшого розвитку:

- алгоритм конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму обласного регіону;
- групування чинників молодіжного і дитячого туризму окремого регіону за походженням;

– побудова схеми рекреаційно-туристичного районування Волинської області, залежно від загальних закономірностей та особливостей регіональної організації дитячого і молодіжного туризму в межах територіальної рекреаційної системи;

– методологія розробки нових туристичних маршрутів для оптимізації використання природних рекреаційних ресурсів Волинської області у сфері дитячого та молодіжного туризму;

– виділено дві зони з різним потенціалом природних рекреаційних ресурсів;

– територіальна диференціація рівня рекреаційного освоєння Волинської області.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційної роботи можуть бути використані державними установами, органами місцевої влади та самоврядування, а також об'єднаними територіальними громадами для розробки та впровадження регіональних та місцевих програм розвитку молодіжного і дитячого туризму.

Матеріали дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Волинського фахового коледжу Національного університету харчових технологій при викладанні навчальних дисциплін «Основи екскурсознавства», «Технологія і організація туристичних подорожей», «Курортологія», «Організація туристичних подорожей», «Туристична діяльність», про що свідчить акт про впровадження.

Створено серію оригінальних авторських картосхем, які візуалізують територіальні відмінності рівня відносного рекреаційно-туристичного освоєння території Волинської області, потенціал поля рекреаційно-туристичних ресурсів молодіжного та дитячого туризму населених пунктів Волинської області; перспективні природні об'єкти для подорожей молоді та дітей; рекреаційно-туристичне районування територіальної рекреаційної системи молодіжного й дитячого туризму Волинської області; туристсько-краєзнавчі маршрути для молодіжного та дитячого туризму у Волинській області. Ці карти можуть стати основою туристичного атласу Волинської області, необхідність у створенні якого визріла вже давно, а також можуть бути використані при розробці інформаційно-аналітичного туристичного інтернет-ресурсу, інтерактивної туристичної карти Волинської області.

Результати дисертаційної роботи зацікавили представників місцевого туристичного бізнесу. Про їх впровадження свідчить відповідний акт.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою здобувача. Усі розрахунки, рисунки, картосхеми, висновки в роботі, а також стратегія розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області розроблені автором.

Особистий внесок здобувача полягає в проведенні оцінки територіальних відмінностей рівня відносного рекреаційно-туристичного освоєння території Волинської області, потенціалу поля рекреаційно-туристичних ресурсів молодіжного та дитячого туризму населених пунктів Волинської області; визначенні перспективних природних об'єктів для подорожей молоді та дітей; розробці схеми рекреаційно-туристичного районування територіальної

рекреаційної системи молодіжного й дитячого туризму Волинської області; туристсько-краєзнавчих маршрутів для молодіжного та дитячого туризму у Волинській області, а також Стратегії розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційної роботи доповідалися на науково-практичних конференціях різного рівня, з-поміж яких: *міжнародні*: VII Міжнародна науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 14–15 травня 2013 р.), VIII Міжнародна науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 14–15 травня 2014 р.), II Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук» (м. Ужгород, 8–9 квітня 2016 р.), Міжнародна науково-практична конференція «V Миколаївські читання» (Луцьк, 12–13 травня 2016 р.), X Міжнародна науково-практична конференція студентів і аспірантів «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (Луцьк, 17–18 травня 2016 р.), Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 25-річчю Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Рівне, 11–12 жовтня 2018 р.); *всеукраїнська*: науково-практична конференція, присвячена 10-річчю з дня створення Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуща» «Природно-заповідні території «Цуманської пущі»: стан сосново-дубових деревостанів, моніторинг, збереження, охорона» (с. Грем'яче, 28–29 лютого 2020 р.).

Публікації. Основні положення й результати дослідження викладено у 18 публікаціях, серед яких: 2 статті в міжнародних наукових періодичних виданнях, 5 – у вітчизняних фахових виданнях, 11 – у збірниках матеріалів конференцій та інших наукових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, 31 додатку. Загальний обсяг дисертації становить 276 сторінок, із яких друкованого тексту основної частини – 163 сторінки. Список використаних джерел налічує 157 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методичні аспекти дослідження молодіжного та дитячого туризму окремого регіону**» узагальнено теоретико-методологічні засади дослідження молодіжного та дитячого туризму, проаналізовано та узагальнено понятійно-термінологічну систему дослідження, сформульовано методологічні принципи та підходи, на основі яких розроблено методiku конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму. Виявлено міжпредметну сутність дослідження туристичної системи області та необхідність врахування важливих соціальних функцій, властивих їй. Це дозволило досягти поставленої у роботі мети та відповідних завдань шляхом поєднання здобутків різних наукових напрямів – конструктивно-географічного, рекреаційно-географічного та соціально-економічного.

В основу методики покладено алгоритм конструктивно-географічного

дослідження дитячого та молодіжного туризму, що відображає послідовність і зумовленість порядку вивчення дитячого та молодіжного туризму у Волинській області, його сучасного стану, особливостей територіальної диференціації, проблем, перспектив та заходів оптимізації. Логіка дослідження (рис. 1) полягала в реалізації трьох головних послідовних етапів дослідження: підготовчого (теоретико-методологічного); аналітичного (системно-структурного аналізу); завершального (синтетичного). В межах першого етапу сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, робочу гіпотезу дослідження, обґрунтовано принципи дослідження, вибрано методи, проведено збір первинних (статистичних) матеріалів та їх узагальнення. Другий етап – основний. Проведено дослідження структури й територіальної організації системи молодіжного та дитячого туризму Волинської області на мезорівні (регіональний) та мікрорівні (локальний), її ресурсної бази, туристичного потенціалу, основних туристичних напрямків, обґрунтовано вплив окремих чинників на систему молодіжного та дитячого туризму Волинської області. На завершальному етапі проведено SWOT-аналіз молодіжного та дитячого туризму, виявлено слабкі та сильні сторони, можливості й загрози розвитку, розроблено Стратегію розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області та рекомендації для оптимізації розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області.

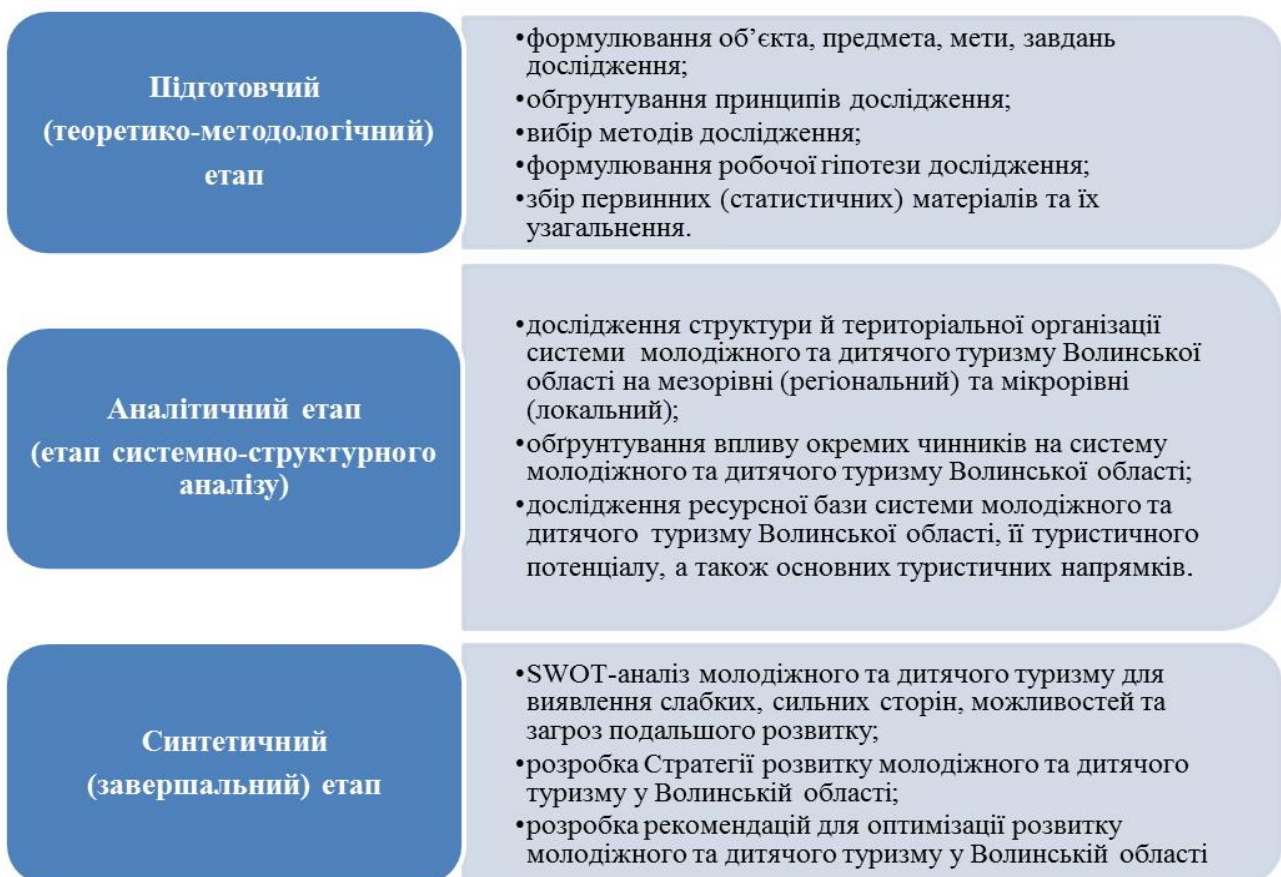

Рис. 1. Алгоритм конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму*

*Складено автором

Другий розділ «Ресурсно-туристичні і соціально-економічні передумови функціонування молодіжного та дитячого туризму у Волинській області»

присвячений оцінці ресурсно-туристичних і соціально-економічних передумов функціонування молодіжного та дитячого туризму у Волинській області.

У результаті дослідження з'ясовано, що розподіл природних рекреаційно-туристичних ресурсів на території Волинської області є нерівномірним. Виділено дві зони з різним потенціалом природних рекреаційних ресурсів – північну та південну. Північна та центральна частини території області характеризуються значною концентрацією природно-територіальних (природоохоронні території та об'єкти, ліси тощо) та аквальних комплексів (річки, озера). Південь Волинської області має порівняно нижчу концентрацію та потенціал природних рекреаційних ресурсів.

На території Волинської області найбільш значний туристсько-краєзнавчий потенціал та наявність історико-культурних туристичних ресурсів характерні для м. Володимир-Волинський, м. Луцьк, смт. Рокині, смт. Олика, с. Колодяжне, с. Зимне, с. Лопатень. Серед природних рекреаційних об'єктів найперспективнішими для відвідування у сфері дитячого та молодіжного туризму є національні природні парки (разом із наявними екологічними стежками та маршрутами) «Шацький», «Прип'ять-Стохід», «Цуманська пуца», заказники «Воротнів», «Губин», «Нечимне», парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Слов'янський», «Берестечківський», «Садиба Липинського», озера Пісочне, Велике Згоранське, Кримне.

Конструктивно-географічні передумови розвитку молодіжного та дитячого туризму впливають на територіальну організацію рекреаційних систем, а також на можливість задоволення рекреаційних потреб. Важливим елементом розвитку молодіжного та дитячого туризму окремого регіону є дослідження вікового, демографічного та соціального складників подорожей і походів школярів та студентів із метою оптимальної організації туристичної діяльності.

У третьому розділі **«Внутрішньо-регіональні відмінності молодіжного та дитячого туризму у Волинській області: проблеми та перспективи розвитку»** проведена оцінка сучасного стану і внутрішньо-регіональних відмінностей молодіжного та дитячого туризму у Волинській області, чинників впливу на молодіжний і дитячий туризм, виділені проблеми та перспективи розвитку, розроблена схема туристсько-рекреаційного районування системи дитячого і молодіжного туризму Волинської області.

Встановлено, що конструктивно-географічне дослідження молодіжного та дитячого туризму окремого регіону потребує визначення чинників, які впливають на його функціонування. Низка чинників прямо чи опосередковано здійснює вплив та визначає специфіку туристичного ринку в цьому сегменті. Чинники – це сукупність умов та обставин, що впливають на процеси функціонування певної системи та можуть бути визначальними в її подальшому розвитку. Їх розрізняють за відношенням до впливу, за походженням, характером, тривалістю та масштабами впливу.

Усі чинники молодіжного та дитячого туризму за походженням можна поділити на три групи (рис. 2): природно-географічні, суспільно-географічні та нормативно-правові. Найбільше впливають природно-географічні чинники: природно-географічне положення території, природно-туристичний потенціал території, рельєф території, кліматичні, гідрологічні та геоекологічні умови.

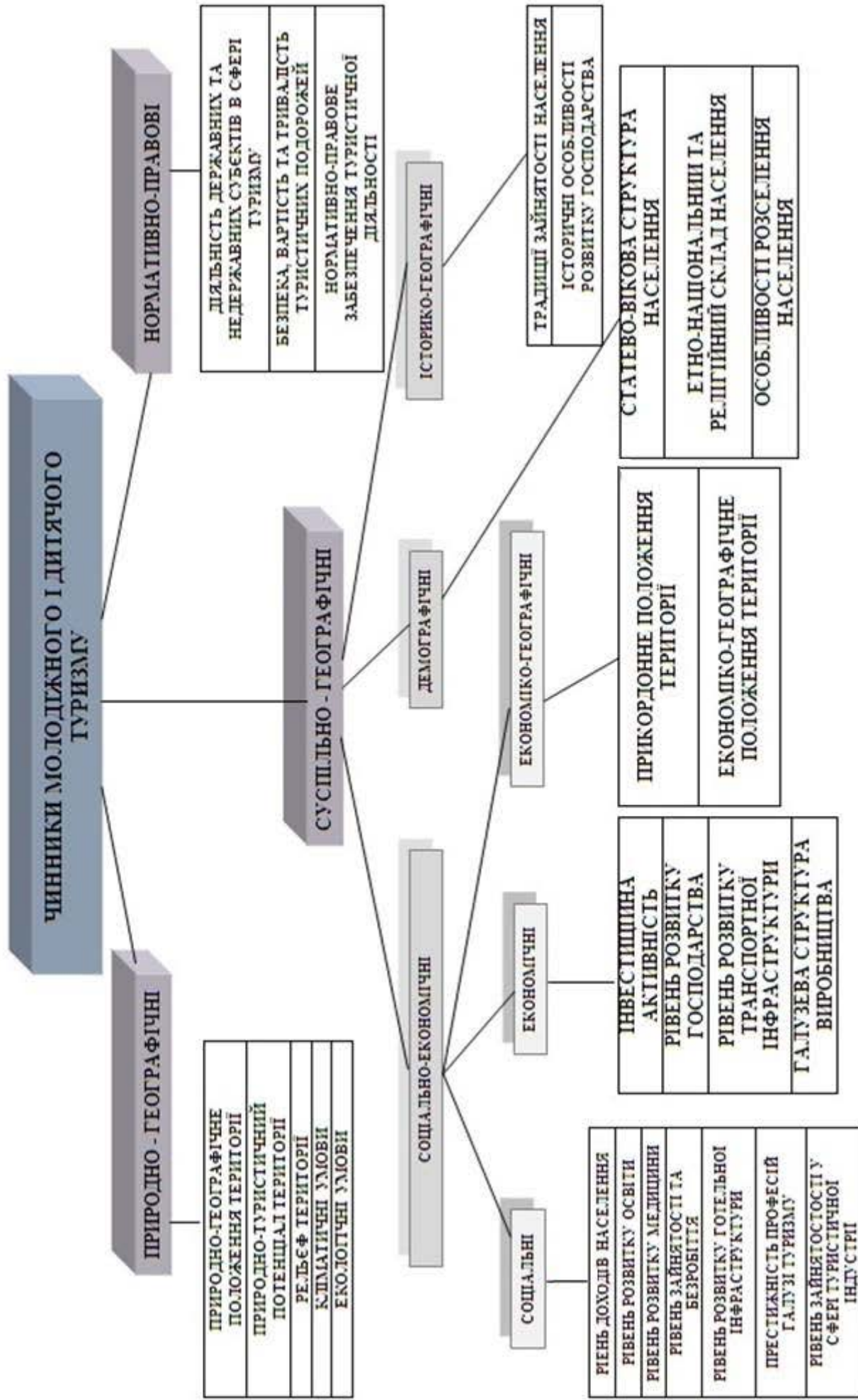

Рис. 2. Групування чинників молодіжного і дитячого туризму окремого регіону за походженням*

*Складено автором

Серед суспільно-географічних чинників найважливішими є: соціально-економічні, історико-географічні (традиції зайнятості населення, історичні особливості розвитку господарства), демографічні (статеві-вікова структура населення, етнонаціональний і релігійний склад населення, особливості розселення населення, міграції). Нормативно-правові чинники (нормативно-правове забезпечення туристичної діяльності, діяльність державних та недержавних суб'єктів у сфері туризму, безпека туристичних послуг) є регулюючим механізмом у туристичній галузі, та безпосередньо впливають на її функціонування.

Встановлено, що в середньому за рік школярами Волинської області здійснюється 600 турів, в яких задіяно 20–22 тисяч юних туристів щороку. Це становить 14–15 % від загальної кількості учнів. Показники, звичайно, низькі. Але порівняно із 2015 р. помітна щорічна тенденція до збільшення їх кількості. 73 % від загальної кількості турів припадає на туристів із міст Луцька, Ковеля, Володимира-Волинського та Нововолинська. Найменша кількість турів (по 0,5 % загальнообласного показника) припадає на Старовижівський, Ратнівський і Камінь-Каширський райони.

У структурі одноденних турів найбільша частка припадає на м. Львів (28 %), м. Рівне (12 %) та замки Львівщини (6 %). Дводенні, триденні тури зазвичай відбуваються до Прикарпаття (7,5 %) та Закарпаття (майже 8 %). Для молодіжної вікової категорії ця тенденція зберігається. Дуже мала кількість закордонних турів. За період 2010–2017 рр. учнями з Волині було здійснено 58 закордонних поїздок у 8 країн Європи за 25 напрямками; за кордоном побувало близько 600 дітей.

Проведена територіальна диференціація рівня рекреаційного освоєння дозволила визначити рівні відносного рекреаційно-туристичного освоєння Волинської області для молодіжного та дитячого туризму (рис. 3). Високим рівнем рекреаційно-туристичного освоєння характеризуються: м. Луцьк, с. Світязь, смт Шацьк. Для них числовий інтервал рангу (ЧІР) змінюється в межах 190,5–234,0. До територій із достатньо високим рівнем рекреаційно-туристичного освоєння (ЧІР в межах 147,5–190,0) належать м. Володимир-Волинський, с. Острів'я, смт. Любешів, с. Люб'язь і с. Сваловичі, с. Згорани, м. Ковель і с. Пісочне. Середній рівень (104,0–147,0) характерний для смт Цумань, с. Дачне, с. Оконськ, с. Кримне, с. Зелена, с. Мельники, с. Гаївка, с. Мильці, м. Берестечко. Низький рівень рекреаційно-туристичного освоєнням (60–103,5) характерний для населених пунктів, які мають потенціал для розвитку молодіжного та дитячого туризму, проте в них погано розвинута інфраструктура, зокрема: смт. Рокині, с. Колодяжне, с. Кисилин, смт. Олика, с. Старий Чорторійськ, с. Зимне, с. Гаразджа, с. Грем'яче.

Конструктивно-географічне дослідження оцінки величини потенціалу поля рекреаційно-туристичних ресурсів населених пунктів території Волинської області засвідчило, що найвищі показники (понад 60 балів) мають м. Луцьк, м. Ковель, с. Світязь, смт. Шацьк і м. Володимир-Волинський.

Проведене районування територіальної рекреаційної системи дитячого та молодіжного туризму Волинської області з наступними таксонами територіальної ієрархії: «рекреаційно-туристичний район» – «рекреаційно-туристичний підрайон» – «рекреаційно-туристичний вузол» – «рекреаційно-

туристичний пункт» за такими основними ознаками виділення територіальних рекреаційно-туристичних таксономічних одиниць:

- територіальне сполучення рекреаційно-туристичних об'єктів, придатних для проведення відпочинку, оздоровлення та дозвілля дітей і юнацтва;
- рекреаційно-туристська спеціалізація території, зокрема, специфіка надання послуг в обслуговуванні дітей та молоді;
- забезпеченість рекреаційно-туристичними ресурсами території;
- рівень рекреаційно-туристичного освоєння території, зокрема, кількості туристичних об'єктів природного і суспільного походження, туристичних подій.

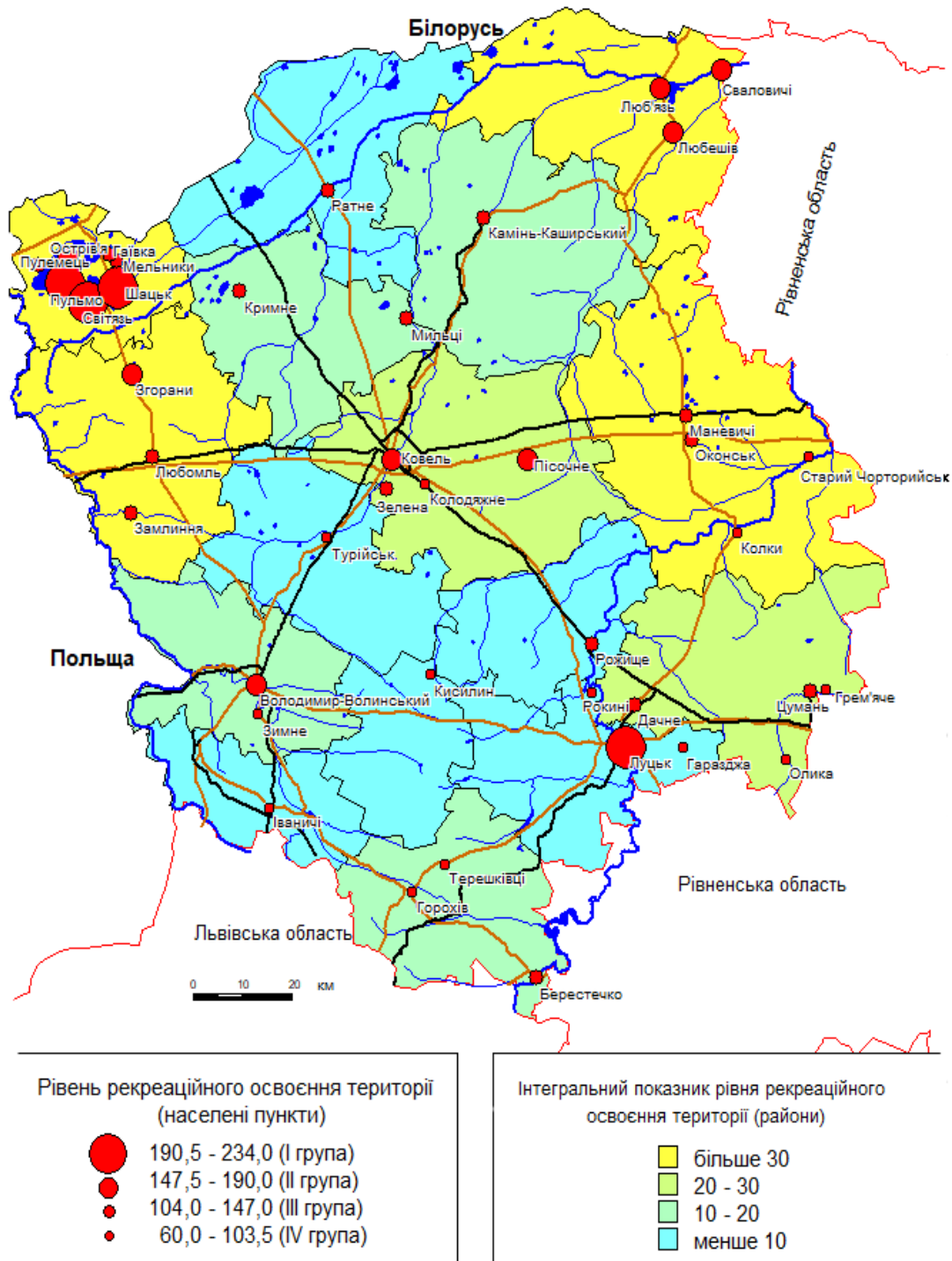

Рис. 3. Показники рівня відносного рекреаційно-туристичного освоєння території Волинської області у 2018 році*

*Розроблено та складено автором

У результаті рекреаційно-туристичного районування територіальної рекреаційної системи дитячого та молодіжного туризму Волинської області виділено 3 рекреаційно-туристичних райони – Північний, Центральний, Південний та чотири підрайони – Північно-Східний, Північно-Західний, Південно-Східний, Південно-Західний (рис. 4).

Північно-Західний підрайон відноситься до лікувально-оздоровчого типу рекреаційно-туристичного освоєння території.

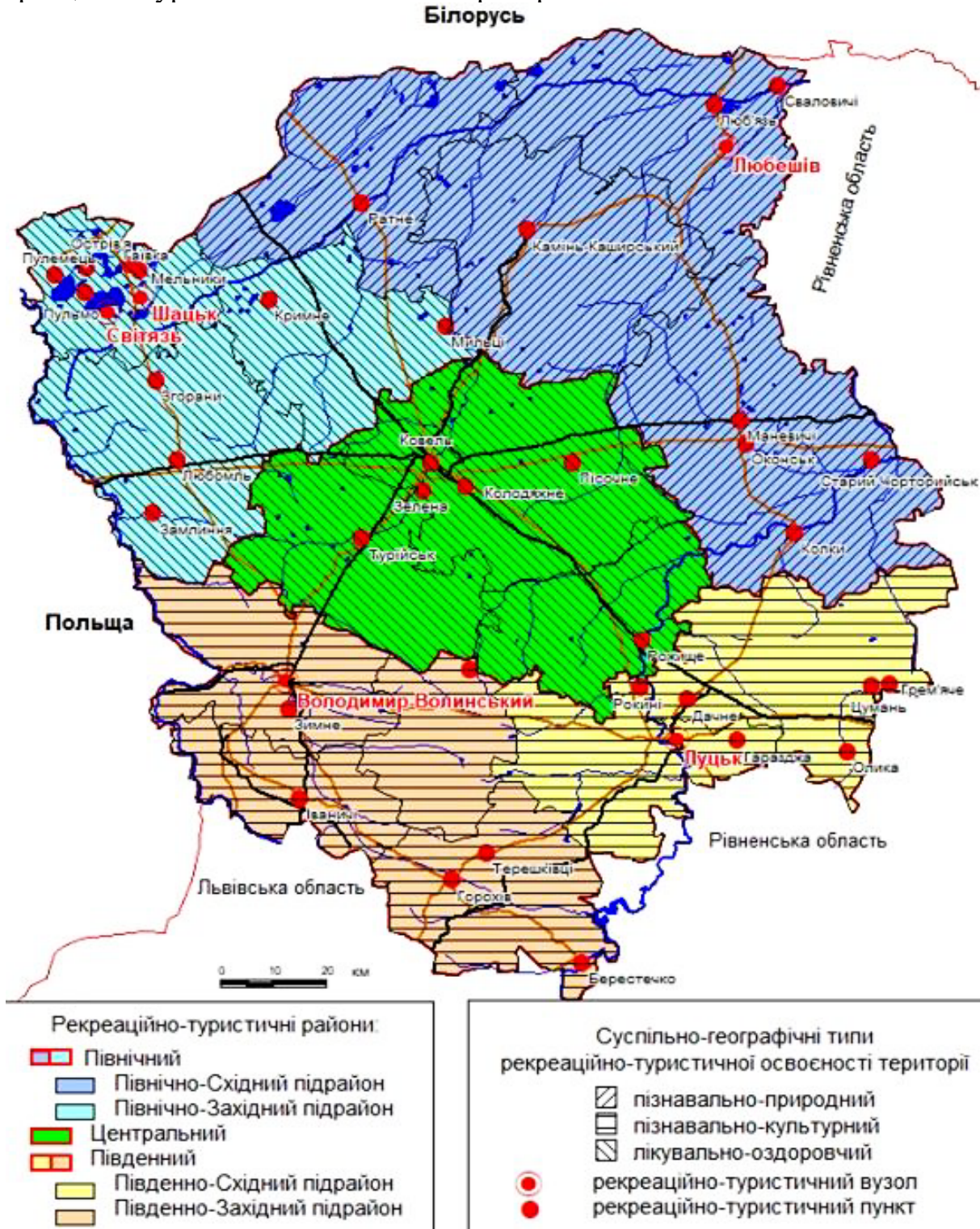

Рис. 4. Рекреаційно-туристичне районування дитячого та молодіжного туризму Волинської області*

*Розроблено та складено автором

Північно-Східний підрайон належить до пізнавально-природного типу та має значно нижчий рівень рекреаційно-туристичного освоєння (рис. 4). Центральний рекреаційно-туристичний район відноситься до лікувально-оздоровчого типу. Південний рекреаційно-туристичний район відноситься до пізнавально-культурного типу рекреаційно-туристичного освоєння території, він має високу концентрацію культурно-історичних і пізнавальних об'єктів, особливо цінних саме для молодіжного та дитячого туризму. В складі останнього району виділено два підрайони: Південно-Східний (м. Луцьк, Луцький, Ківерцівський адміністративні райони) і Південно-Західний (м. Володимир-Волинський, Горохівський, Володимир-Волинський, Локачинський, Іваничівський адміністративні райони), які мають певні відмінності в розвитку молодіжного та дитячого туризму. Зокрема, це стосується рівня рекреаційно-туристичного освоєння території, а також забезпеченості рекреаційно-туристичними ресурсами, який у Південно-Східному підрайоні є значно вищим.

Розроблено 5 нових автобусних маршрутів Волинською областю для дітей та молоді. Одноденні: м. Луцьк – с. Воротнів – с. Олика – смт. Рокині – м. Берестечко; м. Луцьк – с. Кисилин – с. Губин – м. Володимир-Волинський; м. Луцьк – с. Колодяжне – с. Скулин – с. Мильці – с. Пісочне. Триденні: м. Луцьк – смт. Шацьк – с. Кримне – с. Світязь; м. Луцьк – смт. Цумань – с. Старий Чорторийськ – с. Оконськ – смт. Любешів – с. Люб'язь – с. Сваловичі.

Четвертий розділ **«Оптимізація розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області»** присвячений розробці перспектив оптимізації розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області. Проведений SWOT-аналіз молодіжного та дитячого туризму дозволив виявити слабкі та сильні сторони, можливості й загрози подальшого розвитку. Серед сильних сторін зауважено: наявність значного оздоровчо-рекреаційного потенціалу для розвитку екологічного та сільського зеленого туризму, багатой історико-культурної спадщини, що є передумовою втілення освітньо-виховної функції молодіжного та дитячого туризму; тенденцію до збільшення числа туристичних подій, зокрема етнографічних фестивалів, ярмарків, спортивних змагань тощо; етнокультурні особливості Полісся, що розширюють краєзнавчий потенціал регіону. Водночас наявні слабкі сторони: низький рівень освоєння окремих рекреаційно-туристичних ресурсів області; територіальна нерівномірність розподілу окремих рекреаційно-туристичних ресурсів в області; недостатня реклама потенційно-привабливих туристичних об'єктів та подій на місцевому рівні. Хоча ці ж чинники водночас створюють і можливості освоєння туристичного потенціалу області. Загрозою в сфері туристично-рекреаційних ресурсів є відсутність чіткого, системного підходу до розвитку туристичної галузі в цілому, та, зокрема, молодіжного та дитячого туризму у Волинській області.

На основі проведеного аналізу розроблено Стратегію розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області. Пріоритетні напрямки Стратегії: розробка та впровадження перспективних регіональних та місцевих програм; державне регулювання розвитку молодіжного й дитячого туризму; розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури.

Для оптимізації розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області запропоновані чіткі та адресні рекомендації для об'єднаних

територіальних громад, міських та селищних рад Волинської області, Відділу туризму Департаменту економіки та європейської інтеграції, Управління екології та природних ресурсів, Управління освіти, науки та молоді, Управління культури, з питань релігій та національностей Волинської ОДА, Управління превентивної діяльності головного управління Національної поліції у Волинській області, Головного управління Державної фіскальної служби у Волинській області, Державної служби України з безпеки на транспорті, національних природних парків та вищих навчальних закладів Волинської області. Реалізація цих заходів дозволить поліпшити передумови розвитку дитячого та молодіжного туризму, сприятиме збільшенню кількості дітей та молоді, задіяних у туризмі, їх освіті та вихованню.

ВИСНОВКИ

1. Теоретико-методологічними аспектами конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму є системний конструктивно-географічний підхід, положення рекреаційної географії про рекреаційні ресурси та їх оцінку, чинники та передумови розвитку туризму, рекреаційно-туристське районування.

Алгоритм конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму передбачає реалізацію трьох послідовних етапів: підготовчого (теоретико-методологічного); аналітичного (системно-структурного аналізу); завершального (синтетичного). На підготовчому етапі визначається об'єкт, предмет дослідження, мета та основні завдання, розкривається сутність основних наукових понять у сфері дитячого та молодіжного туризму, виявляються чинники, які можуть впливати його функціонування. Аналітичний етап дослідження передбачає: дослідження структури й територіальної організації системи молодіжного та дитячого туризму Волинської області на мезорівні (регіональний) та мікрорівні (локальний); обґрунтування впливу окремих чинників на систему молодіжного та дитячого туризму Волинської області; дослідження ресурсної бази системи молодіжного та дитячого туризму Волинської області, її туристичного потенціалу, а також сучасного стану. На завершальному етапі визначаються проблеми та перспективи сучасного рівня розвитку дитячого та молодіжного туризму, обґрунтовуються перспективи, здійснюється прогнозування, розробляється Стратегія розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області та комплекс заходів для його оптимізації й підвищення рівня розвитку.

2. Узагальнення наукових підходів до визначення поняття дитячого та молодіжного туризму дозволило запропонувати варіанти цих дефініцій, не виходячи за рамки вже встановленої парадигми. Вважаємо, що дитячий туризм – це організовані рекреаційні заходи для осіб до 18 років поза межами їхнього постійного місця проживання та навчання, пов'язані із використанням позаурочного часу для оздоровчої, виховної, культурно-пізнавальної, краєзнавчої та спортивної діяльності. Натомість молодіжний туризм – рекреаційні заходи молоді віком від 18 до 35 років, пов'язані з пізнавальною, оздоровчою, спортивною та культурно-розважальною діяльністю поза межами постійного місця проживання та навчання, без мети отримання прибутку в місці перебування.

Крім Закону України «Про туризм» та правил ЮНВТО, діяльність у сфері молодіжного та дитячого туризму регулюється Законом України «Про позашкільну освіту», Інструкцією щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю, постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної спеціалізованої аварійно-рятувальної служби пошуку і рятування туристів», положенням про дитячий оздоровчий заклад, Законом України «Про автомобільний транспорт», Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту.

3. Чинники, що впливають на дитячий та молодіжний туризм, розрізняються за походженням, характером, тривалістю та масштабами впливу. Усі чинники впливу на молодіжний і дитячий туризм за походженням поділено на три великі групи: природно-географічні, суспільно-географічні й нормативно-правові. За характером впливу визначено чинники прямого, опосередкованого та умовного впливу, за тривалістю впливу – перемінні, часові та чинники постійної дії.

Встановлено, що в ранжованій послідовності найбільш суттєвий вплив мають такі чинники: природно-туристичний потенціал території, рівень доходів населення, рівень забезпеченості пізнавальних потреб, рівень розвитку транспортної інфраструктури, безпека туристичних послуг. Негативною тенденцією є значне щорічне зростання вартості турів вихідного дня, яке безпосередньо впливає на кількість туристів. Встановлено, що в середньому ціна туру зростає на 20–25 % щорічно. Ціни на особу за тур протягом 8 років зросли в середньому на 250–300 %, а це досить значний показник порівняно з рівнем інфляції та темпами зростання мінімальної заробітної плати.

4. За результатами аналізу природно-географічних, культурно-історичних та суспільно-географічних передумов функціонування системи молодіжного та дитячого туризму у Волинській області встановлено, що розподіл природних рекреаційно-туристичних ресурсів на території Волинської області є нерівномірним. Виділено дві зони з різним потенціалом природних рекреаційних ресурсів – північну та південну. На території Волинської області значний туристсько-краєзнавчий потенціал та наявність історико-культурних туристичних ресурсів найбільш характерний для м. Володимир-Волинський, м. Луцьк, смт Рокині, смт Олика, с. Колодяжне, с. Зимне, с. Лопатень. Серед природних рекреаційних об'єктів найбільш перспективними у сфері дитячого та молодіжного туризму є національні природні парки (разом із наявними екологічними стежками та маршрутами) «Шацький», «Прип'ять-Стохід», «Цуманська пуща», заказники «Воротнів», «Губин», «Нечимне», парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва «Слов'янський», «Берестечківський», «Садиба В. Липинського», озера Пісочне, Згоранське, Кримне.

5. На основі аналізу статистичних даних за 2010–2017 рр. встановлено, що в середньому за рік школярі Волинської області здійснюють 600 турів, у яких задіяно 20–22 тисяч юних туристів щороку. Проте це лише 14–15 % від загальної кількості учнів. Показники надзвичайно низькі, однак із 2015 р. помітна щорічна тенденція до збільшення їх кількості. Найчастіше в подорожі вирушали туристи з великих та середніх міст – Луцька, Ковеля, Володимира-Волинського та Нововолинська (73 % від загальної кількості турів). Найменш активні школярі Старовижівського, Ратнівського, Камінь-Каширського районів

(до 0,5 % від загальної кількості турів). Найбільше юних волинян подорожує впродовж дня до м. Львів (28 %), м. Рівне (12 %) та замків Львівщини (6 %). Дводенні, триденні тури зазвичай відбуваються до Прикарпаття (7,5 %) та Закарпаття (майже 8 %). Для молодіжної вікової категорії ця тенденція зберігається. Дуже мала кількість закордонних турів за період 2010–2017 рр.: учнями з Волині було здійснено 58 закордонних поїздок у 8 країн Європи за 25 напрямками; за кордоном побувало близько 600 дітей.

Найчастіше подорожують школярі 6–7 класу (13 та 14 % відповідно від загальної кількості), найменше 1–2 класів – від 1 до 5,5 %. Майже 50 % молоді відпочивають на узбережжях морів зі своїми дітьми.

Проведена територіальна диференціація рекреаційного використання дозволила визначити рівні відносного рекреаційно-туристичного освоєння Волинської області для молодіжного та дитячого туризму. Територіями з високим рівнем рекреаційно-туристичного освоєння є такі населені пункти: м. Луцьк, с. Світязь, смт. Шацьк. Для них числовий інтервал рангу (ЧІР) змінюється в межах 190,5–234,0. До територій із достатньо високим рівнем рекреаційно-туристичного освоєння (ЧІР в межах 147,5–190,0) належать м. Володимир-Волинський, с. Острів'я, смт Любешів, с. Люб'язь, с. Сваловичі Любешівського району, с. Згорани Любомльського р-ну, м. Ковель і с. Пісочне. Середній рівень (104,0–147,0) характерний для смт. Цумань, с. Дачне, с. Оконськ, с. Кримне, с. Зелена, с. Мельники, с. Гаївка, с. Мильці, м. Берестечко. До територій із низьким рівнем рекреаційно-туристичного освоєння (60–103,5) належать населені пункти, які мають потенціал для розвитку молодіжного та дитячого туризму, проте в них погано розвинута інфраструктура, зокрема: с. Рокині, с. Колодяжне, с. Кисилин, смт. Олика, с. Старий Чорторійськ, с. Зимне, с. Гараджа, с. Грем'яче.

Конструктивно-географічне оцінка величини потенціалу поля рекреаційно-туристичних ресурсів населених пунктів території Волинської області засвідчила, що найвищі показники (понад 60 балів) мають м. Луцьк, м. Ковель, с. Світязь, смт Шацьк і м. Володимир-Волинський.

У результаті рекреаційно-туристичного районування територіальної рекреаційної системи дитячого та молодіжного туризму Волинської області виділено 3 рекреаційно-туристичних райони – Північний, Центральний, Південний та чотири підрайони – Північно-Східний, Північно-Західний, Південно-Східний, Південно-Західний.

Проведений SWOT-аналіз молодіжного та дитячого туризму дозволив виявити слабкі та сильні сторони, можливості й загрози розвитку, а також засвідчив гарні перспективи розвитку.

6. Враховуючи важливі функції молодіжного та дитячого туризму, розроблено Стратегію розвитку цього виду туризму у Волинській області, пріоритетними напрямками якої є розробка та впровадження перспективних регіональних і місцевих програм; державне регулювання розвитку молодіжного й дитячого туризму; створення інвестиційних умов для розвитку наявних та створення нових об'єктів туристично-рекреаційної інфраструктури.

7. Для оптимізації розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області запропоновано рекомендації об'єднаним територіальним

громадам, міським та селищним радам Волинської області, Відділу туризму Департаменту економіки та європейської інтеграції, Управлінню екології та природних ресурсів, Управлінню освіти, науки та молоді, Управлінню культури, з питань релігій та національностей Волинської ОДА, Управлінню превентивної діяльності головного управління Національної поліції у Волинській області, Головному управлінню Державної фіскальної служби у Волинській області, Державній службі України з безпеки на транспорті, національним природним паркам та вищим навчальним закладам Волинської області. Реалізація цих заходів дозволить поліпшити передумови розвитку дитячого та молодіжного туризму, сприятиме збільшенню кількості дітей та молоді, задіяних у туризмі, покращенню рівня їх освіти та виховання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Молодіжний та дитячий туризм: сутність та класифікація за віком. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Геологія. Географія. Екологія.* Харків, 2016. Вип. 44. С. 118–122. *(Особистий внесок здобувача – проаналізовано термінологію та класифікацію дитячого та молодіжного туризму).*
2. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Джерела небезпек для школярів Волинської області при туристичних подорожах автомобільним транспортом. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій* : зб. наук. пр. / за заг. ред. Ф. В. Зузука. Т. 1. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. № 14. С. 73–76. *(Особистий внесок здобувача – досліджено загрози на автошляхах, якими найчастіше здійснюють подорожі школярі Волині).*
3. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Вікові та соціальні особливості туристичної активності школярів та молоді Волинської області. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія.* 2018. № 1. С. 112–117. *(Особистий внесок здобувача – систематизовано вікові та соціальні особливості туристичної діяльності дітей та молоді Волинської області).*
4. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Проблеми та перспективи найпопулярніших автобусних туристичних маршрутів школярів та молоді Волині. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки.* Херсон, 2018. Вип. 9. С. 239–244. *(Особистий внесок здобувача – проаналізовано автобусні туристичні маршрути дітей та молоді Волині).*
5. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Пропозиції з оптимізації розвитку молодіжного та дитячого туризму різними державними структурами Волинської області. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Географічні науки.* 2020. № 1 (405). С. 149–155. *(Особистий внесок здобувача – запропоновано комплекс заходів з оптимізації дитячого та молодіжного туризму у Волинській області).*

Статті в іноземних виданнях:

6. Мельнійчук М. М., Пасевич Ю. В., Зейко В. О. Застосування SWOT-аналізу при розробці стратегії розвитку молодіжного і дитячого туризму

Волинської області. *East European Scientific Journal* (39). 2018 part 5. p. 4–10. (*Особистий внесок здобувача – зроблений SWOT-аналіз молодіжного і дитячого туризму*).

7. Мельнійчук М. М., Пасевич Ю. В., Зейко В. О., Уєвич С. Д. Проблемы и перспективы развития молодежного и детского туризма Волинской области. *East European Scientific Journal* (50). 2019 part 4. p. 20–28. (*Особистий внесок здобувача – досліджено проблеми та перспективи розвитку дитячого і молодіжного туризму Волинської області*).

Статті в інших виданнях:

8. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Виїзний організований туризм школярів Волинської області. *Українська географія: сучасні виклики*: зб. наук. пр.: у 3 т. Київ, 2016. Т. I. С. 183–184. (*Особистий внесок здобувача – проаналізовано виїзний туризм школярів Волинської області*)

Тези наукових доповідей:

9. Зейко В. О. Стан та динаміка шкільного туризму міста Луцька. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (Луцьк, 14–15 травня 2013 р.). Луцьк, 2013. Т. 1. С. 82–83.
10. Мельнійчук М. М., Зейко В. О., Безсмертнюк Т. П. Стан та перспективи розвитку шкільного туризму у місті Луцьку. *Географія Рівненщини та суміжних областей*: матеріали Всеукраїн. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю створення кафедри географії і туризму у Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне, 3–4 квітня 2014 р.). Рівне, 2014. С. 300–308. (*Особистий внесок здобувача – досліджено сучасний стан та можливості шкільного туризму м. Луцька*).
11. Мельнійчук М. М., Безсмертнюк Т. П., Зейко В. О. Туристсько-рекреаційне використання природно-заповідного фонду Північно-Західного регіону України. *Географія Рівненщини та суміжних областей*: матеріали Всеукраїн. наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю створення кафедри географії і туризму у Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне, 3–4 квітня 2014 р.). Рівне, 2014. С. 292–299. (*Особистий внесок здобувача – досліджено Шацький НПП*).
12. Зейко В. О. Стан шкільного туризму у Волинській області. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (Луцьк, 14–15 травня 2014 р.) Луцьк, 2014. Т. 1. С. 171–174.
13. Зейко В. О., Мельнійчук М. М. Демографічна сегментація молодіжного туризму на прикладі туристичного агентства м. Луцька. *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 8–9 квітня 2016 року): у 2 ч. Херсон, 2016. Ч. 1. С. 61–63. (*Особистий внесок здобувача – проведено сегментацію молодіжного туризму*).
14. Мельнійчук М. М., Зейко В. О., Сандрика Б. І. Релігійний туризм та паломництво серед школярів Волинської області. *V Миколаївські читання*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Луцьк, 12–13 травня 2016 року) / за ред. В. О. Фесюка, Ю. М. Барського. Луцьк, 2016. С. 192–196. (*Особистий внесок здобувача – досліджено участь волинських школярів у паломництві*).

15. Зейко В. О. Правове забезпечення безпеки дітей під час туристичних поїздок автомобільним транспортом. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (Луцьк, 17–18 травня 2016 р.). Луцьк, 2016. Т. 2. С. 135–138.
16. Зейко В. О., Зейко А. А. Соціально-економічні передумови розвитку рекреаційно-туристичної індустрії у Волинській області. *Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень*: матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф. студентів і аспірантів (Луцьк, 17–18 травня 2016 р.). Луцьк, 2016. Т. 2. С. 132–135. (*Особистий внесок здобувача – розглянуто соціально-економічні передумови розвитку туризму Волинської області*).
17. Мельнійчук М. М., Зейко В. О. Вартість турів вихідного дня для дітей та молоді Волині на тлі постійного росту цін на товари і послуги в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті*: зб. тез виступів учасників Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (Рівне, 11–12 жовтня 2018 р.). Рівне, 2018. С. 377–381. (*Особистий внесок здобувача – розраховано вартість турів*).
18. Мельнійчук М. М., Зейко В. О., Осійчук К. М. Використання туристичного потенціалу Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца» для потреб дитячого та молодіжного туризму Волині. *Природно-заповідні території «Цуманської пуци»: стан сосново-дубових деревостанів, моніторинг, збереження, охорона*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 10-річчю з дня створення Ківерцівського національного природного парку «Цуманська пуца» (с. Грем'яче, 28–29 лютого 2020 р.). Ківерці, 2020. С. 46–47. (*Особистий внесок здобувача – досліджено туристичний потенціал НПП «Цуманська пуца» для потреб дітей та молоді*).

АНОТАЦІЯ

Зейко В. О. Конструктивно-географічна оптимізація розвитку молодіжного і дитячого туризму у Волинській області. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2020.

У дисертації удосконалено та доповнено теоретико-методологічні засади конструктивно-географічного дослідження дитячого та молодіжного туризму, розроблено Стратегію розвитку дитячого і молодіжного туризму у Волинській області. Проаналізовано чинники, що впливають на дитячий і молодіжний туризм, проведено оцінку ресурсно-туристичних і соціально-економічних передумов функціонування молодіжного та дитячого туризму у Волинській області. Встановлено закономірності сучасного стану та внутрішньо-регіональні відмінності розвитку молодіжного та дитячого туризму у Волинській області, виділено проблеми та перспективи розвитку. Проведено територіальну диференціацію рівня рекреаційного освоєння, оцінку величини потенціалу поля рекреаційно-туристичних ресурсів населених пунктів, районування територіальної рекреаційної

системи дитячого та молодіжного туризму Волинської області. Запропоновано заходи оптимізації розвитку дитячого та молодіжного туризму Волинської області.

Ключові слова: дитячий туризм, молодіжний туризм, чинники та передумови розвитку туризму, рекреаційне освоєння території, сучасний стан розвитку дитячого та молодіжного туризму, стратегія розвитку та заходи оптимізації розвитку дитячого та молодіжного туризму.

АНОТАЦІЯ

Зейко В. О. Конструктивно-географическая оптимизация развития молодежного и детского туризма в Волынской области. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата географических наук (доктора философии) по специальности 11.00.11 – конструктивная география и рациональное использование природных ресурсов. – Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Луцк, 2020.

В диссертации усовершенствованы и дополнены теоретико-методологические основы конструктивно-географического исследования детского и молодежного туризма, разработана Стратегия развития детского и молодежного туризма в Волынской области. Проанализированы факторы, влияющие на детский и молодежный туризм, проведена оценка ресурсно-туристических и социально-экономических условий функционирования молодежного и детского туризма в Волынской области. Установлены закономерности современного состояния и внутрорегиональные различия развития молодежного и детского туризма в Волынской области, выделены проблемы и перспективы развития. Исследована территориальная дифференциация уровня рекреационного освоения, проведена оценка величины потенциала поля рекреационно-туристических ресурсов населенных пунктов, районирование территориальной рекреационной системы детского и молодежного туризма Волынской области. Предложены мероприятия для оптимизации развития детского и молодежного туризма Волынской области.

Ключевые слова: детский туризм, молодежный туризм, факторы и условия развития туризма, рекреационная освоенность территории, современное состояние развития детского и молодежного туризма, стратегия развития и меры оптимизации развития детского и молодежного туризма.

ABSTRACT

Zeiko V. O. Constructive Geographical Optimization of the Development of the Youth and Children Tourism in the Volyn Region. Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Dissertation for the degree of the candidate of geographic sciences (Doctor of Philosophy) in specialty 11.00.11 – Constructive geography and rational use of natural resources. – Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, 2020.

In the thesis the theoretical and methodical approaches to the constructive-geographical research of youth and children tourism have been improved, the Strategy of the development of youth and children tourism in the Volyn region has been designed. The algorithm of constructive-geographical research of the youth and children tourism has been put into the basis of the study's methods. It renders the

sequence and conditionality of the research, the current state of the youth and children tourism in the Volyn region, peculiarities of the territorial differentiation, problems, prospects, and optimization measures. The logic of the study is proved by the realization of three essential stages of the study, i.e. preparatory stage (theoretical-methodological); analytical stage (systemic analysis); final stage (synthetical).

The factors that influence youth and children tourism have been analyzed, the evaluation of the resource and tourist and socio-economical prerequisites of the functioning of the youth and children tourism in the Volyn region have been investigated. It has been determined that the distribution of the natural recreational and tourist resources on the territory of the Volyn region is uneven. We have selected two zones with the different potential of the natural recreational resources – the Northern zone and the Southern zone.

The regularity of the current state and inner regional differences in the development of youth and children tourism in the Volyn region has been determined. On average the students of the Volyn region make 600 tours annually, in which 20–22 000 of young tourists participate. It makes 14–15% of the general quantity of students. The indicators are extremely low, but since 2015 there can be seen an annual tendency for the increase in their quantity. 73 % of the general number of tours are conducted by tourists from cities Lutsk, Kovel, Volodymyr Volynskyi and Novovolynsk.

The territorial differentiation of the level of recreational development has been made. The highest level of recreational tourism is characteristic for the city Lutsk, village Svitiiaz, and urban village Shatsk. The interval of range changes within the limits from 190,5 to 234,0. The evaluation for the recreational tourist resources of the locality has been made. The highest indicators (above 60 points) are characteristic for Lutsk, Kovel, Volodymyr Volynskyi, village Svitiiaz and urban village Shatsk.

We have defined three recreational tourist areas as a result of the recreational tourist zoning of the territorial recreational system of the youth and children tourism in the Volyn region. They are the Northern area, the Central area, the Southern area. We have also defined four subareas, such as the Northern-eastern subarea, the Southern-western subarea, the Southern-eastern subarea, and the Northern-western subarea.

SWOT analysis of the youth and children tourism in the Volyn region has made it possible to reveal the weak and strong sides, possibilities and threats of further development. The Strategy of the development of the youth and children tourism in the Volyn region has been developed on the basis of the conducted analysis. The priority approaches of the Strategy include the creation and implementation of the perspective regional and local programs, the state regulation of the development of the youth and children tourism, and the development of recreational tourist infrastructure.

Precise and targeted recommendations for the development of the youth and children tourism have been suggested for the united territorial communities, for the towns' and villages' councils of the Volyn region, local executive authorities, national natural parks and high educational establishments.

Keywords: children tourism, youth tourism, factors and prerequisites of the development of tourism, recreational development of the territory, current state of the development of the youth and children tourism, the strategy of the development and measures of the optimization of the youth and children tourism.

Підписано до друку 11.08.2020. Формат 60×84 ^{1/16}
Ум. друк. арк. 0,9. Замовлення № 71. Тираж 100.
Папір офсетний Гарнітура Times. Друк офсетний.

Друк ПП Іванюк В. П.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65.
Свідоцтво Держкомінформу України
ВЛн № 31 від 04.02.2004 р.